

Op weg naar de Deltabeslissing Zoetwater

Deltaprogramma Zoetwater

Volgend jaar september moet de Deltabeslissing Zoetwater gereed zijn. Van december 2013 tot maart 2014 en van half april tot en met mei 2014 vindt daarom een bestuurlijke informatie- en consultatieronde plaats over de concept deltabeslissingen. Die loopt via de zoetwaterregio's (o.l.v. het Bestuurlijk Platform Zoetwater).

De deltabeslissing Zoetwater geeft doelen, strategie en keuzes voor een duurzame en economisch doelmatige watervoorziening in Nederland en is richtinggevend voor de maatregelen na 2014. Water speelt een cruciale rol in de leefbaarheid en in onze economische positie. Door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen kunnen watertekorten vaker en langduriger gaan optreden en worden de eisen aan de zoetwatervoorziening groter. Dit leidt naar verwachting tot toenemende knelpunten en schade. Met de Voorkeursstrategie Zoetwater zullen huidige en toekomstige knelpunten worden aangepakt en kansen benut. Vijf nationale zoetwaterdoelen zijn geformuleerd (zie DP2014):

1. In stand houden en bevorderen van een gezond en evenwichtig watersysteem;
2. Beschermen van cruciale gebruiksfuncties, zoals drinkwater, energie, kwetsbare natuur, waterkeringen en tegengaan van klink en zetting;
3. Beschikbaar water effectief en zuinig gebruiken;
4. Bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland door zoetwatergerelateerde economie;
5. Ontwikkelen van waterkennis, -kunde en -innovatie.

Voorkeursstrategie Zoetwater

De Voorkeursstrategie Zoetwater bevat de belangrijkste strategische keuzes voor de zoetwatervoorziening. Tot 2050 wordt (waar mogelijk) het watersysteem als buffer en aanvoerroute voor zoetwater behouden en versterkt. Zo worden cruciale functies beschermd en de economische positie bevorderd. Door het nemen van maatregelen in het hoofdwatersysteem én in de regio én bij gebruikers wordt er een robuuster systeem gecreëerd. Dat betekent dat Rijk, regionale overheden en gebruikers ook investeren in duurzaam gebruik van zoetwater, in zelfvoorzienendheid en in innovatie. Daarnaast wordt het instrument 'voorzieningsniveau' geïmplementeerd. Dit instrument moet duidelijkheid gaan bieden over wat Rijk, regio, gebruikers van elkaar kunnen verwachten, in normale en in droge situaties. Rijk, regio en gebruikers zijn er samen verantwoordelijk voor tekorten te voorkomen.

Op basis van de doelen en het uitwerken van voorzieningsniveaus komen we tot een adaptieve en toekomstbestendige aanpak. Voor de korte termijn zullen huidige knelpunten worden aangepakt via een gerichte inzet op de vijf zoetwaterdoelen. Dit gebeurt door de inzet van 'geen- spijt' maatregelen, die het systeem optimaliseren en lange termijn opties openhouden. Voor de lange termijn geldt dat bij snelle klimaatverandering vaker een tekort in het beschikbare aanbod aan water geaccepteerd zal moeten worden. Naast dat de opties open worden gehouden voor meer ingrijpende maatregelen in het watersysteem, zullen regio's en gebruikers meer zelfvoorzienend moeten worden o.a. door innovatie.

Adaptatiepaden

‘Adaptatiepaden’ geven aan met welke maatregelen we voor de korte en de lange termijn zorgen voor een flexibeler en minder kwetsbaar systeem. Hieronder worden de adaptatiepaden beschreven met een paar aanscherpingen ten opzichte van DP2014 per gebied en met een focus op de korte termijn (tot 2028).

IJsselmeergebied

Voor het IJsselmeergebied wordt ingezet op een stapsgewijze aanpak. Maatregelen worden stapsgewijs in samenhang genomen door:

- vergroting van de buffervoorraad;
- optimaal beheer in het regionaal watersysteem en
- het stimuleren van gebruikers om water te besparen.

Voor het hoofdwatersysteem is de eerste stap het kunnen opbouwen van een zoetwatervoorraad in de meren van 400 miljoen m³ (oftewel een ‘waterlaag’ van 20 cm). De eerste stap in het flexibiliseren van het peilbeheer kan worden doorgevoerd zonder ingrijpende gevolgen voor bestaande functies en infrastructuur. Voor volgende stappen zijn ingrijpendere maatregelen nodig. Door dijkversterking zoveel mogelijk uit te voeren met vooroevers en door (her)ontwikkelingen in buitendijkse natuur- en recreatiegebieden robuust uit te voeren, kunnen eventuele volgende stappen eenvoudiger worden gezet. Afhankelijk van de ontwikkeling van het klimaat en de vraag naar water kunnen na 2050 alternatieven voor het verder vergroten van de zoetwatervoorraad in beeld komen. Zo kan de afvoer bij laagwater ten gunste van meer afvoer over de IJssel worden gewijzigd, of kan schade door tekorten worden geaccepteerd. Met deze samenhangende stapsgewijze aanpak zijn grote peilstijgingen in de toekomst niet nodig als antwoord op de zoetwateropgaven.

West-Nederland en Zuidwestelijke Delta met aanvoer

Bij verder zeespiegelstijging en bodemdaling wordt het tegengaan van de verzilting in de Nieuwe Waterweg steeds lastiger. In aanscherping op DP2014 wordt op korte termijn ingezet op het gefaseerd op capaciteit brengen van de alternatieve aanvoerroute naar West-Nederland (Kleinschalige Water Aanvoer: KWA). Dit lijkt, ook op de korte termijn, een ‘geen spijt’ maatregel. Maatregelen die de zoutindringing in de Nieuwe Waterweg kunnen remmen (waaronder de bellenpluim), worden verder onderzocht. Een meer permanente oostelijke aanvoer van zoetwater wordt als optie open gehouden en bij de ontwikkeling van de KWA wordt gekeken waar meekoppelkansen liggen voor andere functies. Zowel in het regionale watersysteem als bij gebruikers blijft op korte termijn de inzet gehandhaafd op optimaliseren van de doelmatigheid van het watergebruik en robuustheid voor droogte, door bijvoorbeeld flexibel peil, efficiëntie bij het doorspoelen, benutten van effluent (gezuiverd rioolwater), buffers bij bedrijven en het aanpassen van teelten.

In de Zuidwestelijke Delta wordt ingezet op behoud van de strategische zoetwateraanvoerroute via Biesbosch/Hollands Diep/Haringvliet en op het uitvoeren van het staande beleid (Kierbesluit). Voor het inlaatpunt Bernisse wordt op korte termijn verder onderzoek gedaan naar mogelijke maatregelen om de robuustheid te vergroten voor een toekomstige toename van de zoutconcentraties, waarbij zowel gekeken wordt naar aanpassingen in het beheer van het Brielse Meer, als naar maatregelen bij de sector (landbouw- en industriector). De keuze voor een zoet of zout Volkerak-Zoommeer wordt uitgewerkt in de Rijksstructuurvisie Grevelingen–Volkerak-Zoommeer, waarbij bij een zout Volkerak-Zoommeer het uitgangspunt is ‘eerst het zoet, dan het zout’. Om de zoutlek in dit gebied tegen te gaan, wordt er ingezet op de aanleg van innovatieve en verbeterde zoet-zoutscheiding in de Krammersluizen (bij een zoet Volkerak-Zoommeer) of de Volkeraksluizen (bij een zout Volkerak-Zoommeer).

Zuidwestelijke Delta zonder aanvoer

Conform DP2014 is het de gezamenlijke ambitie om het huidige niveau van zoetwatervoorziening te handhaven, ook bij snelle klimaatverandering. Om dit te realiseren wordt er ingezet op het zuiniger en efficiënter omgegaan met zoetwater. Dit vraagt om veelal innovatieve maatregelen in het regionaal watersysteem en bij gebruikers. We zetten in op het conserveren van water in de bodem, efficiëntere benutting van het neerslagoverschot, versterken en robuuster maken van de zoetwaterlenzen (een laag zoet grondwater op zout grondwater) en het nader onderzoeken van de hergebruikmogelijkheden van zoetwater.

Rivierengebied

Voor de watervoorziening in het Zuidelijke rivierengebied wordt op korte termijn verder onderzoek uitgevoerd naar de (middellange termijn) optie voor het transporteren van water van de Waal naar de Maas. Op basis van de praktijkpilot van Rijkswaterstaat met de aanleg van langsdammen (een parallel aan de stroomrichting lopende dam die de vaargeul scheidt van de naastliggende oeversgeul en op zijn plaats houdt) wordt bekeken of deze maatregel op termijn een bijdrage kan leveren aan het vergroten van de vaardieptes en het verhogen van de grondwaterstanden langs de rivier. Zowel in het regionale watersysteem als bij gebruikers wordt er ingezet op doelmatig watergebruik en robuustheid bij droogte, door bijvoorbeeld flexibel peil, efficiënt doorspoelen, het benutten van effluent, buffers bij bedrijven en het aanpassen van teelten.

Hoge zandgronden

Conform DP2014 wordt op de hoge zandgronden op de korte termijn wordt ingezet op in het zuinig omgaan met water, zelfvoorzienendheid en innovatie, waar mogelijk in combinatie met beperkte extra aanvoer van water. Daarvoor moeten naast maatregelen die nu al mogelijk zijn, op termijn aanpassingen worden overwogen voor het regionale watersysteem, om tot een nieuwe balans tussen afvoer en (meer) voorraadvorming in grond- en oppervlaktewater te komen. Dit is vooral van belang voor de functies natuur en landbouw die uiteenlopende eisen aan het watersysteem stellen. Er zijn echter ook gedeelde belangen en kansen voor samenwerking, bijvoorbeeld in klimaatbuffers. Klimaatbuffers zijn veelal waterrijke gebieden die naast natuurherstel en behoud van biodiversiteit zorgen voor meer veiligheid, leefbaarheid en een betere zoetwatervoorziening. Voor de gebieden die water uit het hoofdwatersysteem kunnen ontvangen, wordt op korte termijn onderzocht of bij de Midden-Limburgse en Noord-Brabantse kanalen aanvullende maatregelen mogelijk zijn voor het verbeteren van de watervoorziening, bijvoorbeeld door de capaciteit van de Noordervaart te vergroten, of dat hier tekorten geaccepteerd moeten worden.

Deltaplan Zoetwater

De Deltabeslissing Zoetwater geeft doelen, strategie en keuzes voor een duurzame en economisch doelmatige watervoorziening in Nederland en is richtinggevend voor de maatregelen na 2014. Het Deltaplan Zoetwater wordt het uitvoeringsprogramma bij de Deltabeslissing Zoetwater. De adaptatiepaden vormen de basis voor het uitvoeringsprogramma. Het wordt een gezamenlijk plan, waarin maatregelen en instrumenten worden opgenomen in het hoofdwatersysteem, het regionaal watersysteem en bij gebruiksfuncties. De zoetwaterregio's werken regionale uitvoeringsprogramma's uit. Deze bevatten ook een voorstel voor de organisatie en financiële bijdragen. Uiteindelijk zullen de regionale uitvoeringsprogramma's worden opgenomen in het Deltaplan Zoetwater. Onderdeel van het Deltaplan Zoetwater is de programmering van concrete maatregelen tot 2028. De mogelijke adaptatieopties na 2028 worden geagendeerd met een doorkijk naar mogelijke investeringsbeslissingen na 2050 en de opties die we na 2050 open willen houden.

Voorzieningenniveau en nationaal kader

Het voorzieningenniveau is een instrument waarmee de overheid zijn taken, inspanningen en risico's op tekorten expliciteert en afspraken maakt met sectoren. Het voorzieningenniveau wordt gedifferentieerd per regio en functie. De verwachting is dat inzicht in en afspraken over het voorzieningenniveau zal bijdragen aan het zoetwater bewustzijn en zuinig en effectief watergebruik. Om een scherper beeld te krijgen van de mogelijke regionale uitwerking van het voorzieningenniveau en de samenhang met het hoofdwatersysteem wordt door een aantal regio's een vervolg gegeven aan de regionale pilots. De ervaring en inzichten uit deze regionale uitwerkingen worden benut om een beeld te ontwikkelen van de voorzieningenniveaus die voor alle gebieden geïmplementeerd kunnen gaan worden. Vanwege de complexe samenhang vraagt de uitwerking van voorzieningenniveaus, om intensieve afstemming tussen betrokken partijen. Het voorzieningenniveau zal daarom gefaseerd worden uitgevoerd. In de Deltabeslissing Zoetwater wordt een nationaal kader opgenomen. Dit nationale kader vormt de set van spelregels voor het uitwerken van gebiedsgerichte voorzieningenniveaus. Het nationaal kader moet regie, richting én ruimte geven voor de nationale en regionale uitwerking van het voorzieningenniveau na 2014. Na de deltabeslissing wordt het voorzieningenniveau verder uitgewerkt en geïmplementeerd.

Meer weten?

Wilt u meer weten over de uitgangspunten van de Deltabeslissing Zoetwater? Zie de brochure [het Deltaprogramma; een nieuwe aanpak](#) over de concept Deltabeslissing Zoetwater of bekijk de [presentatie](#) over het Deltaprogramma.